

3.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding

In het eerste gedeelte van deze paragraaf is een set verplichte kengetallen opgenomen vanuit het Besluit Begroting en verantwoording, het BBV. Deze kengetallen beogen meer inzicht te geven in de financiële positie van de gemeente. Het tweede gedeelte van de paragraaf gaat specifiek over risicobeheersing. Hier wordt waardering gegeven aan de verhouding tussen de risico's en de weerstandscapaciteit: het weerstandsvermogen.

Nadere uitleg kengetallen

Kengetallen maken inzichtelijk(er) over hoeveel (financiële) ruimte de gemeente beschikt om structurele en incidentele lasten te kunnen dekken of op te vangen. Ze geven zodoende inzicht in de financiële weer- en wendbaarheid van de gemeente. Voor de beoordeling van de financiële positie is het belangrijk dat zowel naar de balans als naar de exploitatie wordt gekeken. De kengetallen 'structurele exploitatieruimte' en 'belastingcapaciteit' geven aan of de gemeente over voldoende structurele baten beschikt en welke mogelijkheid er is om deze baten op korte termijn te vergroten. De kengetallen 'netto schuldquote' en 'netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen', 'solvabiliteitsratio' en 'grondexploitatie' hebben betrekking op de balans.

Netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. Ook geeft de schuldquote een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Om inzicht te krijgen in hoeverre er sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen).

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio drukt het eigen vermogen uit als percentage van het totale vermogen en geeft daarmee inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de financiële weerbaarheid van de gemeente.

Grondexploitatie

Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totale (geraamde) baten.

Structurele exploitatieruimte

Bij dit kengetal worden de structurele baten en structurele lasten vergeleken met de totale baten. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de rente en aflossing van een lening) te dekken.

Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit geeft weer in welke mate het voordoen van een financiële tegenvaller in het volgende begrotingsjaar door aanwending van belastingcapaciteit kan worden opgevangen. Om deze ruimte weer te kunnen geven is een ijkpunt nodig. Dit kan door de belastingcapaciteit te vergelijken met de hoogte van de landelijk gemiddelde woonlasten (OZB, rioolheffing en afvalstoffenheffing).

Beoordeling kengetallen in relatie tot de financiële positie

Een afzonderlijk kengetal zegt weinig over de financiële positie van de gemeente. Zo hoeft een hoge schuld geen nadelig effect te hebben op de financiële positie. Dit is afhankelijk van of en wat er aan eigen vermogen en baten tegenover die schuld staat en hoe groot de kans is dat de schuld weer wordt afgelost. Ook hoeft een tegenvallende ontwikkeling van de grondprijs geen negatieve invloed te hebben op de financiële positie indien de structurele exploitatieruimte groot is of de gemeente over voldoende ruimte in belastingcapaciteit beschikt, omdat er dan ruimte is om tegenvallers op te vangen.

Kengetallen begroting 2019

De volgende tabel geeft de verplichte kengetallen vanuit het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) weer. De tekstuele toelichting hierop staat in de hierop volgende paragraaf.

Kengetallen (afgerond in hele %)	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Netto schuldquote	95%	103%	106%	106%	110%	114%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	92%	101%	105%	104%	108%	112%
Solvabiliteitsratio	18%	15%	15%	16%	17%	17%
Structurele exploitatieruimte	7%	-1%	0%	1%	0%	1%
Grondexploitatie	4%	5%	2%	0%	1%	-1%
Belastingcapaciteit	109%	112%	122%	125%	124%	124%

Beoordeling financiële positie

Om meer inzicht te geven in de financiële positie van de gemeente wordt naast deze set verplichte kengetallen gebruik gemaakt van eigen indicatoren. Deze zijn, in de volgende tabel, toegevoegd aan de verplichte indicatoren. De uitkomsten zijn vergeleken.

Aan de kengetallen zijn geen normen verbonden. De provincie hanteert als toezichthouder wel zogenaamde signaleringswaarden bij de toetsing van de financiële positie van de gemeente. Hiervoor worden drie categorieën gebruikt, een categorie A; het minst risicovol (groen), categorie B; meer risicovol (oranje) en categorie C; het meest risicovol (rood).

Na onderstaande tabel worden de uitkomsten toegelicht.

Indicator	Haarlem	Provincie
1 Netto schuldquote	Oranje	Rood
2 Solvabiliteitsratio	Oranje	Rood
3 Rente risiconorm	Groen	Oranje
4 Structurele exploitatieruimte	Oranje	Rood
5 Meerjarenbegroting	Groen	Oranje
6 Grondexploitatie	Groen	Rood
7 Onderhoudssituatie	Groen	Oranje
8 Beschikbare weerstandscapaciteit	Groen	Rood
9 Belastingcapaciteit	Rood	Rood

Toelichting uitkomst signaleringswaarden

1. Netto schuldquote

Indicator gemeente: de netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. Een uitkomst lager dan 100% is groen, tussen de 100% en 130% is oranje en hoger is rood. Met een quote van 106% bevindt Haarlem zich in 2019 in het oranje vlak.

Signaleringswaarde provincie: als het percentage hoger dan 90% is, maar lager dan 130% is de waarde categorie B.

2. Solvabiliteitsratio

Signaleringswaarde provincie: de solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Hoe hoger de ratio, hoe groter de weerbaarheid. Voor 2019 is de ratio berekend op 15%. Als de signaleringswaarde lager is dan 20% is de waarde categorie C.

3. Rente risiconorm

Indicator gemeente: de maximaal toegestane omvang van langlopende financiering is gekoppeld aan de renterisiconorm. Deze geeft het maximaal geleende bedrag per jaar aan dat aan rentewijziging onderhevig mag zijn. Deze norm bedraagt 20% van het begrotingstotaal. Voor Haarlem ligt de norm op € 105 miljoen. De gemeente heeft de momenten van (mogelijke) herfinanciering gespreid en daardoor was € 43 miljoen daadwerkelijk onderhevig aan rentewijziging in 2019 (zie ook paragraaf financiering). Omdat dit ruim onder de norm is kan de indicator groen (categorie A) weergegeven worden.

4. Structurele exploitatieruimte

Signaleringswaarde provincie: een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten te dekken. Een negatief getal geeft aan dat structurele lasten worden gedekt door incidentele baten. Voor 2019 bedraagt de structurele exploitatieruimte 0%, de structurele baten dekken precies de structurele lasten, daarom is de categorie B.

5. Meerjarenbegroting

Indicator gemeente: de meerjarenbegroting is één van de kengetallen die de financiële positie van de gemeente aangeeft. Het kengetal geeft aan of de meerjarenraming materieel sluitend is en of de meerjarenraming ruimte biedt om mogelijke tegenvallers op te vangen zonder dat aanvullende bezuinigingen nodig zijn.

De begroting is sluitend voor de jaren 2019, 2020 en 2021. Het kengetal is daarom groen.

6. Grondexploitatie

Indicator gemeente: dit kengetal zegt niet zoveel over de risico's van de grondexploitaties zelf, maar geeft wel aan of grondexploitaties nog een bijdrage kunnen leveren aan het mogelijk opvangen van tegenvallers (flexibiliteit van de financiële positie).

Signaleringswaarde provincie: Haarlem scoort 2%. Scores onder de 20% vallen onder categorie A.

Voor mogelijk verliesgevendende exploitaties is een adequate verliesvoorziening getroffen en er is voldoende weerstandscapaciteit beschikbaar. Bij het afsluiten van winstgevendende plannen stijgt ook de reserve grondexploitaties en daarmee wordt de weerstandscapaciteit van de gemeente verder versterkt.

7. Onderhoud

Indicator gemeente: één van de kengetallen om te kijken of de begroting materieel sluitend is, gaat over het vermogen van de gemeente om te voorzien in onderhoud van de kapitaalgoederen, inclusief gemeentelijk vastgoed (panden).

Kapitaalgoederen	Beheer plannen (vastgesteld)	Looptijd t/m	Financiële vertaling in begroting	Achterstallig onderhoud (gem.)
Wegen, straten en pleinen	Strategisch beheerplan Wegen 2013-2022 en Straatmeubilair (beide 2012/398572)	2022	ja	nee
Riolering	Verbreed gemeentelijke Rioleringsplan (2017/361078)	2023	ja	nee
Water (kunstwerken, oevers)	Strategisch beheerplan Water en oevers (2012/398572)	2022	ja	nee
Groen	Strategisch beheerplan Groen (2012/398572)	2022	ja	nee
Speelgelegenheden	Strategisch beheerplan Speelvoorzieningen (2012/398572)	2022	ja	nee
Openbare verlichting en verkeersregelinstallaties	Strategisch beheerplan Openbare verlichting en verkeersregeltechniek (2012/398572)	2022	ja	nee
Schoolgebouwen	Schoolbestuur is verantwoordelijk voor onderhoud ¹		nee	
Sportaccommodaties	Het vrij te geven jaarplan 2017 op basis van Meerjaren onderhoudsplan.	2018	ja	nee
	Investeringsplan Sport 2019-2023	2022		nee
Vastgoed	MJOP (komt nog herzien MJOP m.i.v. 2019)	2018	ja	pm ²

¹ Schoolbesturen hebben verantwoordelijkheid voor de huisvesting van de scholen. Zij zijn bij wet verplicht om 'het gebouw behoorlijk te gebruiken en te onderhouden.

² Nog vast te stellen o.b.v. inspectieresultaten vastgoed eind 2018

Bij Vastgoed moet nog vastgesteld worden of er sprake is van achterstallig onderhoud, verder is daar in ieder geval geen sprake van.

Score:

Groen: maximaal één beheerdomein kent achterstallig onderhoud;

Oranje: meer dan één, maar maximaal twee onderhoudsdomeinen kennen achterstallig onderhoud;

Rood: meer dan twee onderhoudsdomeinen kennen achterstallig onderhoud.

8. Beschikbaar weerstandscapaciteit

Indicator gemeente: in de paragraaf weerstandsvermogen is de benodigde weerstandscapaciteit berekend op € 12,3 miljoen. De beschikbare weerstandscapaciteit bedraagt € 23,3 miljoen. Dit is uitgedrukt in een ratio weerstandsvermogen van 1,9 en dus groen.

Score:

Groen: ratio 1,4 of hoger. Er is ruimte binnen de algemene reserve om tegenvallers op te vangen.

Oranje: ratio 1 t/m 1,4. Er is beperkt ruimte binnen de algemene reserve om tegenvallers op te vangen.

Rood: ratio lager dan 1. De algemene reserve is geheel nodig als weerstandsvermogen om risico's te kunnen opvangen en kan niet worden ingezet om andere tegenvallers op te vangen.

Het beschikbare weerstandsvermogen van de gemeente geeft aan dat er nog enige flexibiliteit is om mogelijke tegenvallers op te vangen, zonder dat het weerstandsvermogen onvoldoende wordt.

9. Belastingcapaciteit

Indicator gemeente en provincie: het kengetal heeft een waarde van boven de 100%, dat wil zeggen dat de woonlasten hoger zijn dan het gemiddelde van de grote steden in Nederland. Dit betekent dat verhoging van de lokale lasten nauwelijks mogelijk is zonder relatief duurder te worden dan andere gemeenten. Daarom is er geen onbenutte belastingcapaciteit die ingezet kan worden om toekomstige nadelen op te vangen. Het kengetal is 122% voor 2019 en is daarmee rood. Indien de score meer dan 105% bedraagt is de uitkomst voor de provincie categorie C.

Risicoparagraaf

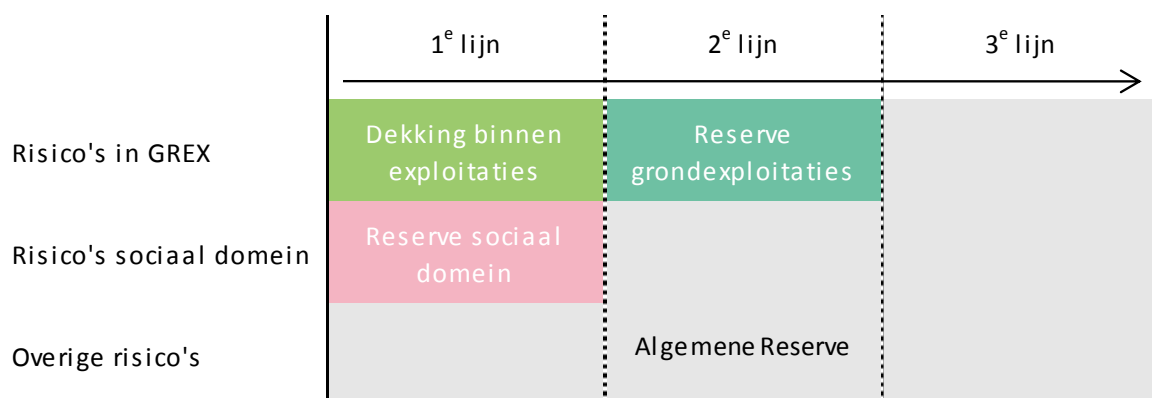
De gemeente Haarlem heeft net als iedere organisatie te maken met risico's. Het is van belang om die risico's inzichtelijk te maken, onder andere omdat de risico's de uitvoering van beleidsdoelen nadelig kunnen beïnvloeden. De Nota Risicomanagement ([2014/425742](#)) legt het begrippenkader en randvoorwaarden voor risicomanagement vast. De nota definieert risicomanagement als: het effectief en systematisch omgaan met de kansen en bedreigingen die het tot stand komen van organisatiedoelstellingen kunnen beïnvloeden. In 2017 is ook de Uitwerking praktische richtlijn risicomanagement vastgesteld door de directie. Deze richtlijn geeft handvatten aan de organisatie voor het uitvoeren van risicomanagement en bevordert de uniformiteit binnen de gemeente.

Om de financiële gevolgen die samenhangen met bepaalde risico's te kunnen opvangen houdt de gemeente weerstandscapaciteit aan. Op basis van een risico-inventarisatie binnen de organisatie wordt een risicosimulatie uitgevoerd. De risicosimulatie berekent hoeveel weerstandscapaciteit nodig is om het totaal aan (financiële) risico's te kunnen dekken. De risico's zullen niet allemaal tegelijk en in hun maximale omvang optreden. De risico-inventarisatie is vooral gericht op risico's met financiële gevolgen en is een momentopname. De simulatie is uitgevoerd met de inventarisatie per 2 augustus 2018.

Weerstandsvermogen

De ratio weerstandsvermogen bedraagt 1,9 en is daarmee ruim voldoende.

De weerstandscapaciteit bestaat uit middelen die de gemeente beschikbaar heeft om risico's op te vangen en is gelijk aan de omvang van de algemene reserve. Het saldo bedraagt € 23,3 miljoen. De overige algemene reserves (reserve grondexploitatie en reserve sociaal domein) worden primair ingezet voor dekking van risico's voor de betreffende beleidsvelden. Indien deze niet toereikend zijn, dient de algemene reserve voor voldoende weerstandscapaciteit te zorgen. Dit wordt schematisch weergegeven in onderstaande figuur.

De beleidsuitgangspunten voor het omgaan met reserves en voorzieningen heeft de raad vastgelegd in de Nota reserves en voorzieningen 2016-2020 ([2016/253878](#)). Hierin staat een samenvatting van de regelgeving, waaronder een toelichting op het verschil tussen reserves en voorzieningen en de afspraken voor het instellen en opheffen. De ratio tussen de weerstandscapaciteit die nodig is om de risico's te kunnen opvangen en de weerstandscapaciteit die daarvoor beschikbaar is, heet het weerstandsvermogen. Alleen voor de netto-risico's resterend na het treffen van beheersmaatregelen, die financieel kwantificeerbaar zijn en geen verplichtend karakter hebben, wordt weerstandsvermogen aangehouden.

De weerstandscapaciteit die nodig is om de risico's op te kunnen vangen, volgt uit een risico-inventarisatie en bedraagt op dit moment € 13,9 miljoen. Na dekking uit de reserves voor grondexploitaties en het sociaal domein bedraagt de benodigde weerstandscapaciteit nog € 12,3 miljoen.

Berekening ratio weerstandsvermogen

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{benodigde weerstandscapaciteit}} = \frac{23,3}{12,3} = 1,9$$

Het weerstandsniveau van 1,9 is ruim voldoende.

Ontwikkeling kengetallen	Rek. 2014	Rek. 2015	Rek. 2016	Rek. 2017	Begr. 2018	Begr. 2019
weerstandsratio	1,9	2,1	2,2	2,4	1,6	1,9

De weerstandsratio is bij de Jaarrekening 2017 voor het laatst bepaald en is toen vastgesteld op 2,4. De weerstandsratio is nu berekend op 1,9. De daling wordt vrijwel geheel veroorzaakt door een daling in de beschikbare weerstandscapaciteit. In onderstaand risicoprofiel wordt hier bij punt 'g' verder op ingegaan.

Risicoprofiel

a. Risico's grondexploitaties

Voor de benodigde weerstandscapaciteit van de risico's van grondexploitaties kijkt de gemeente per grondexploitatie of er een positief resultaat wordt verwacht. Als dit het geval is, wordt de benodigde weerstandscapaciteit gecorrigeerd, omdat het positieve resultaat kan worden ingezet voor de dekking van de risico's. Voor de risico's die niet kunnen worden afgedekt door een positief resultaat wordt getoetst of de reserve grondexploitatie toereikend is. Als dat niet het geval is, moet voor het restrisico het weerstandsvermogen aangehouden worden.

De nu berekende risico's van grondexploitatie hebben een maximaal nadelig financieel gevolg van in totaal € 2,4 miljoen. Deze risico's hebben betrekking op het Slachthuisterrein, de Minckelersweg en de Ripperda. Rekening houdend met kans van voordoen dient hier een weerstandscapaciteit van € 0,6 miljoen aangehouden te worden en binnen de reserve grondexploitaties is hiervoor voldoende dekking. Er hoeft daarom geen beroep op de algemene reserve gedaan te worden. De risico's van grondexploitaties vallen binnen programma 4.

b. Risico's sociaal domein

De omvang van de reserve sociaal domein bedraagt € 11,3 miljoen en is ruim voldoende om risico's (met financiële gevolgen) die uit het sociaal domein voortvloeien geheel af te dekken. Het totaal van de gekwantificeerde risico's bedraagt € 3,0 miljoen, waarvoor € 1,0 miljoen weerstandsvermogen aangehouden moet worden. Er hoeft daarom geen beroep op de algemene reserve gedaan te worden. De risico's van het sociaal domein vallen binnen programma 2.

c. Bedrijfsvoeringsrisico's

De overige 42 bedrijfsvoeringsrisico's met financieel gevolg zijn gekwantificeerd op maximaal € 63,3 miljoen. Om met 90% zekerheid risico's te kunnen afdekken moet voor deze specifieke risico's € 12,3 miljoen aan algemeen weerstandsvermogen reserve aangehouden te worden. In de tabel 'top tien risico's' staan de tien risico's die de hoogste bijdrage leveren aan de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit. Bedenk dat een risico geen zekerheid is, maar zich mogelijk voordoet.

d. Top tien risico's gemeente Haarlem

De totaal benodigde weerstandscapaciteit is komt voort uit de risico's met een financieel gevolg. Op basis van de geïnventariseerde en gewaardeerde risico's is een risicosimulatie uitgevoerd. Een simulatie houdt op basis van een wetenschappelijk verantwoorde methodiek rekening met de kansverdeling. Daarom is de benodigde capaciteit voor een risico minder dan de vermenigvuldiging van de kans met het maximale gevolg. In de volgende tabel zijn de tien risico's met de hoogste inschatting van de benodigde weerstandscapaciteit weergegeven. Deze tien risico's zijn verantwoordelijk voor 66% van de totale benodigde weerstandscapaciteit. Gecorrigeerd voor de dekkingen uit de verschillende reserves zijn de (negen overblijvende) risico's verantwoordelijk voor 68% van de daadwerkelijk benodigde weerstandscapaciteit.

Bedrijfsvoeringsrisico's	Kans van voordoën	Maximaal gevolg	Inschatting benodigde capaciteit
1 Uitval ICT-systemen: Als gevolg van problemen in de interne infrastructuur.	40%	€ 10,0 miljoen	€ 3,4 miljoen
2 Participatiewet: Indien het aantal bijstandsgerechtigden oploopt draagt de gemeente het risico op overschrijding van de BUIG tot op het punt waarbij aan de voorwaarden van de vangnetuitkering wordt voldaan.	50%	€ 2,6 miljoen	€ 1,1 miljoen
3 Overschrijdingsregeling onderwijs: Er is een juridisch conflict met de schoolbesturen van het bijzonder basisonderwijs over de overschrijdingsuitkering van 2006 tot en met 2008.	50%	€ 2,5 miljoen	€ 1,0 miljoen
4 Algemene uitkering: De algemene uitkering wijkt af van de raming.	10%	€ 10,0 miljoen	€ 0,8 miljoen
5 Wmo overgang naar eigen bijdrage: Effect van de overgang van uurtarief naar een abonnementstarief eigen bijdragen Wmo	50%	€ 2,0 miljoen	€ 0,8 miljoen
6 Implementatie omgevingswet: Het voorbereiden van de komst van de Omgevingswet (invoering naar verwachting per 1-1-2021) vergt een complex en intensief traject. Daarbij worden de diverse risico's onderkend.	50%	€ 1,0 miljoen	€ 0,4 miljoen
7 Cyberaanvallen: Waardoor uitval en/of verstoringen van applicaties optreden	50%	€ 1,0 miljoen	€ 0,4 miljoen
8 Lagere inkomsten bouwleges: risico dat de geraamde inkomsten niet worden behaald.	50%	€ 1,0 miljoen	€ 0,4 miljoen
9 Calamiteiten: Onverwachte gebeurtenissen kunnen leiden tot hoge, niet begrootte kosten.	5%	€ 10,0 miljoen	€ 0,4 miljoen
10 Planschade: risico dat er nadeelcompensatie verleend moet worden vanuit de gemeente.	20%	€ 1,9 miljoen	€ 0,3 miljoen
Subtotaal 10 risico's met grootste benodigde weerstandscapaciteit			€ 9,2 miljoen
Overige 40 geïdentificeerde risico's			€ 4,7 miljoen
Totaal benodigde weerstandscapaciteit alle risico's			€ 13,9 miljoen
Af: T.I.v. algemene reserve sociaal domein			- € 1,0 miljoen
Af: T.I.v. algemene reserve grondexploitaties			- € 0,6 miljoen
Totaal benodigde weerstandscapaciteit			€ 12,3 miljoen

e. Groei van Haarlem

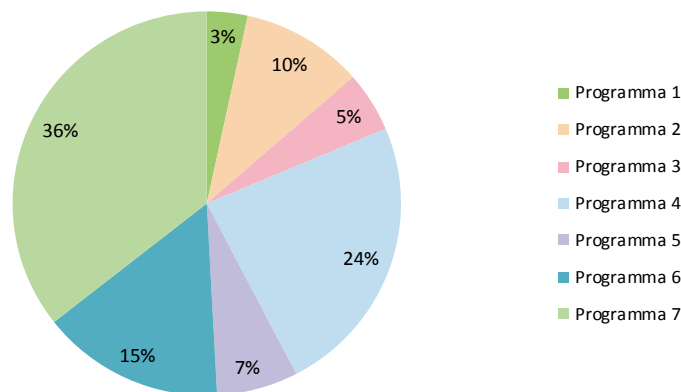
Haarlem staat voor een opgave om de bevolkingsgroei op te vangen, rekening houden met de bestaande kwaliteiten en leefbaarheid van de stad. Hier zijn ook risico's aan verbonden. De risico's hebben in hoofdzaak betrekking op de realisatie van beleidsdoelen en zijn vooralsnog niet kwantificeerbaar. Te denken valt aan het tijdig realiseren van nieuwe woningen, ontsluiting van ontwikkellocaties en uitbreiding van voorzieningen. Financiële risico's zijn nog niet kwantificeerbaar.

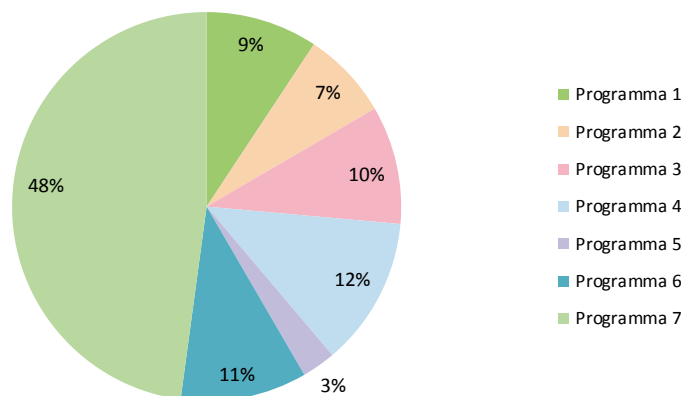
f. Risico's per programma

In onderstaande tabel is te zien hoe alle risico's zijn verdeeld over de programma's. Naast de eerder genoemde vijftig risico's zijn hier ook de (negen) niet-financiële risico's in meegenomen. De meeste risico's doen zich voor in programma 4 en programma 7, met respectievelijk veertien en éénentwintig risico's.

In onderstaande diagram is het percentage per programma van het totaal aantal risico's in kaart gebracht.

De invloed van de risico's per programma geeft aan hoeveel procent van de weerstandscapaciteit per programma vereist is na dekking vanuit de reserves voor grondexploitaties en het sociaal domein. Programma 7 vereist de meeste weerstandscapaciteit (48%). Dit komt vooral door het risico van de mogelijke uitval van ICT-systemen en het risico op een lagere Algemene Uitkering. Deze twee risico's vereisen al 34% van de totaal benodigde weerstandscapaciteit. De belangrijkste risico's binnen programma 6 zijn de mogelijke calamiteiten en lagere inkomsten vanuit bouwleges (samen 7% van de totaal benodigde weerstandscapaciteit). De invloed van programma 1 komt vrijwel volledig ten laste van het risico 'Overschrijdingsregeling onderwijs' (8% van de totaal benodigde weerstandscapaciteit). In programma 4 hebben de risico's een relatief lagere kans van optreden en minder impact ten opzichte van risico's in andere programma's, daarom is het aantal risico's relatief hoger dan de impact hiervan. Dit komt vooral door dekking voor risicogevolgen binnen de reserve grondexploitaties en door risico's zonder financieel gevolg.

g. Analyse wijziging risico's ten opzichte van de Jaarrekening 2017

De benodigde weerstandscapaciteit is vrijwel onveranderd ten opzichte van de Jaarrekening 2017 (daling van € 0,1 miljoen). Ondanks dat het totale risicoprofiel van de gemeente nauwelijks veranderd is zijn er wel enkele grotere wijzigingen die binnen het profiel hebben plaatsgevonden:

1. Vervallen van het risico van het niet kunnen opleggen van bouwleges door het niet tijdig maken van bestemmingsplannen. Dit risico had een effect van ongeveer € 0,8 miljoen.
2. Toevoeging van het risico betreffende het mogelijk wegvallen van ESF-subsidies in 2019 en 2020 (effect van € 0,25 miljoen).
3. De maximale impact van het risico over de Algemene Uitkering (nummer 4 van de top 10) is met € 1 miljoen verhoogd in verband met de stijging van de Uitkering die de gemeente ontvangt (effect van ongeveer € 0,1 miljoen).
4. De kans op voordoen van het risico participatiewet (nummer 2 van de top 10) is 25% gedaald (effect van ongeveer € 0,5 miljoen).

h. Risicokaart

Risico's waarvan de oorzaken en gevolgen in klassen ingedeeld zijn, plaatst de gemeente in een risicokaart. Deze kaart geeft inzicht in de spreiding van de risico's naar kans en gevolg. De nummers corresponderen met de aantallen risico's die zich in het desbetreffende vak van de risicokaart bevinden. Het groene gebied vormt geen direct gevaar voor de continuïteit van de organisatie. Het oranje gebied vraagt om aandacht. Risico's in het rode gebied vereisen directe aandacht omdat ze de continuïteit van de organisatie bedreigen, op dit moment heeft de gemeente geen risico's in de rode gebieden. Alleen de risico's met een mogelijk financieel gevolg zijn weergegeven in onderstaande risicokaart.

